

Kohtupraktika analüüsitegevuse arengupõhimõtted 2010-2013

Hetkeseis

1. Kohtumenetluse ülesanne on tagada, et kohtuasi lahendatakse õigesti, mõistliku aja jooksul ja võimalikult väikeste kuludega. Kõrgema astme kohus peab oma tegevusega kaasa aitama õiguskindluse tagamisele ja olema kohtupraktika suunaja ja kujundaja. Nende ülesannete täitmise tagamiseks alustati 2006. aastal Riigikohtus kohtupraktika analüüsitegevusega.
2. Kohtupraktikat analüüsitakse kolmes põhivaldkonnas, s.o eraõiguses, süüteõiguses ja haldusõiguses. Kohtupraktika uurimisega on tegeldud ka põhiseaduslikkuse järelevalve suunal. Praeguseks on koostatud 37 eri tüüpi analüüsi väga erinevates õigusvaldkondades.
3. Igas kohtupraktika analüüsi valdkonnas töötab üks analüütik, kellel on võimalik tegeleda päevakorral olevate kiiret analüüsimist vajavate teemadega. Kõiki aktuaalseid teemasid ei ole võimalik analüüsida, sest olemasolev ressurss seda praegu ei võimalda. Seetõttu on osa õigusvaldkondi ja –instituuute vaatamata analüüsivajadusele seni jäänud tähelepanu alt välja. Samuti puudub analüütikutel valdkonnasisese asendamise võimalus.
4. Riigikohtu kolleegiumide suunav roll nii teemade püstitamisel kui analüüsi uurimisküsimuste ja rõhuasetuste täpsustamisel ning koostöö analüütikuga vajab selgemat lahtimõtestamist.
5. Lisaks analüüsitegevusele täidavad analüütikud pidevalt mitmeid lisäülesandeid, muuhulgas koostöös teiste osakondadega. Analüütikud osalevad töögruppides, täidavad rahvusvaheliste organisatsioonide kontaktisiku kohustusi, annavad arvamusi Justiitsministeeriumi KIS-i ja e-toimiku arendamise dokumentidele, osalevad mitmesuguste ürituste ja trükiste ettevalmistamisel, avaldavad publikatsioone jne.
6. Analüüsitegevuse aluseks olev kohtulahendite andmebaas (KIS) on kohtupraktika analüüsi vajadusi silmas pidades jäänud välja arendamata. KIS on käesoleval ajal suunatud kohtuhalduse eesmärkide täitmisele ning võimaldab koguda statistilisi andmeid, kuid selle funktsionaalsus ei toeta kohtupraktika sisulist analüüsi. See takistab analüüsi allikmaterjali leidmist.

Kohtupraktika analüüsitegevuse arengupõhimõtted järgmiseks neljaks aastaks.

Analüüsitegevuse eesmärk

7. Kohtupraktika analüüs keskendub õigusemõistmisele ja toimub nii Riigikohtu kui kogu kohtusüsteemi huvides. Pikemas perspektiivis võiks analüüsitegevus toimuda komplekskeskuses, mis tegutseks muuhulgas nii kohtusüsteemi kui ka õigusloome vajadusi silmas pidades. Analüüsitegevuse üldisem eesmärk on aidata kaasa õigusemõistmine ühetaolisemaks ja kvaliteetsemaks muutumisele ning õigusliku mõtte arendamisele.
8. Kohtupraktika analüüsi esmasteks eesmärkideks on kohtumenetlusega seotud probleemide väljaselgitamine, kohtupraktika üldistamine, kohtupraktika kohtunikele kättesaadavaks tegemine ja kohtunike koolituse ning Riigikohtu tegevuse toetamine kohtupraktika ühtlustamisel.

Analüüsitegevuse arengusuunad

Analüütikute töökorraldus

9. Tuleb tagada püsiva ja kogemustega analüüsiüksuse olemasolu vastavate töötingimuste ja tehniliste vahenditega.
10. Analüütikute arvu suurendatakse selliselt, et igas kolmest põhivaldkonnast (eraõigus, süüteoõigus ja haldusõigus) on ametis vähemalt kaks analüütikut. See aitaks suurendada analüüsitavate teemade hulka, tagaks analüütikute asendatavuse ja võimaldaks neile enesetäiendamist.
11. Olemasolevat potentsiaali tuleb efektiivselt arendada ja ära kasutada. Selleks tuleb analüüsitegevuse abistamiseks laiendada analüütikute ja peaspetsialistide koostööd, mis võimaldab edasi arendada uurimistegevust ja valmistada ette järelkasvu.
12. Analüüsitegevus toimub koostöös Riigikohtu vastava kolleegiumiga. Sellest tulenevalt on vajalik lahti mõtestada ja vajadusel täpsustada Riigikohtu kolleegiumide rolli analüüsitegevuse suunamisel (sh nt teemade genereerimisel, vajadusel ka uurimismetoodika kujundamisel jmt).

Analüüsivaldkonnad

13. Tuleb jätkata analüüsiväljakujunenud praktikat. Oluline on suurendada Euroopa Liidu õiguse kohaldamise praktika, samuti Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika uurimist konkreetsetes analüüsimist vajavates küsimustes.
14. Vajalik on koostada eri tüüpi analüüse, sealhulgas nt kohtupraktika üldistusi teatud õigusvaldkondades või teatud normide kohaldamisel. Kui tekib vajadus kasutada analüüsitegevuses mõne teise valdkonna (majandusteadus, sotsioloogia vmt) teadmisi või oskusi, siis võimalusel kaasata ühekordsete projektide kaudu vastava valdkonna spetsialiste.
15. Võimaluse piires tuleb suurendada võrdleva analüüsi osatähtsust, sh näiteks eesmärgiga selgitada välja eri liiki kohtumenetluste põhjendamatud erinevused.

Tehniliste võimaluste arendamine

16. Analüüsitegevus eeldab pidevat tööd kohtulahendite andmebaasiga, mis peab olema kasutajasõbralik, usaldusväärne ja töökindel ning loodud õigusemõistmist toetava analüüsi vajadusi silmas pidades.
17. Analüüsitegevuse arengu oluliseks komponendiks on selline kohtulahendite andmebaas, mis on muu hulgas seotud märksõnade ja annotatsioonidega ja mis sisaldab olulisemaid lahendeid ning võimaldab neid süstematiseeritult leida. Seetõttu on oluline analüüsitegevuse vajadusteks vajaliku andmebaasi loomine ja selle tegevuse jätkuv tagamine ning arendamine.

Koostajad:

Merle Heitur, Riigikohtu õigusteabe osakonna juhataja

Margit Vutt, Riigikohtu kohtupraktika analüütik